

CATÀLEG DE LES PECES EXPOSADES.

1.- CALZE DEL BISBE BERTRAN.

Argent daurat, repussat, cisell i burí.

28x17 cm. Diàmetre boca 8,4 cm.

1759.

Obradors de Salamanca. Porta marca de l'orfebre (AILL/ON) i del contrast (59/MTRO) i segell de la localitat (Brau passant sobre pont de tres arcades.

Bon estat de conservació.

Calze barroca de rica ornamentació basada en cartelles de rocalla repussades. La copa és acampanada i llisa, presentant una sotacopa amb decoració sobreposada amb motius- que amb variacions d'elements-, es repeteixen al peu i la base. En marcs de rocalla apareixen representats símbols eucarístics.

La tija és de forma balaustrada, amb el nus en forma de cor, compost per tres cares en les quals es representa veneres, cabets d'àngels i flors, delimitades per dos colls de superfície cisellada; el superior de forma piramidal i l'inferior de forma convexa. En el cos inferior, a dintre de rocalles, hi són figurades el pelicà, l'au Fènix i l'Anell Apocalíptic.

El peu és circular, reclozat sobre peanya eixent, llisa mistilínia i motlurada. La superfície, convexa i copada, està decorada per tres medallons, voltats de cartelles que assolixen les màximes dimensions, dins de les quals es representen motius eucarístics alternats amb rams, tot això treballat amb un repussat de tipus escultòric.

El calze té la forma característica de finals del segle XVII, havent quedat suprimit el ritme de les motlures del peu, les quals han quedat transformades en un sol cos continu ondulat, mentre la decoració de la sotacopa i el volum aconseguit per la base són també característics d'aquest període.

Tradicionalment s'ha relacionat aquest calze amb el Bisbe, natural de la Serra, Felip Bertran (1704-1783), si açò fora cert, hauríem de buscar, molt possiblement a l'autor entre els argenters salmantins, ciutat en que va viure els últims anys de la seua vida.

I en efecte, la marca toponímica que apareix en la peça, reproduïx l'escut de la ciutat de Salamanca, mentre que la marca AILL/ON cal identificar-la com la del orfebre autor de l'obra Carlos de Aillon, mestre que treballa a bastament per aquelles terres. Pel que fa al contrast 59/MTRO fa referència al Fidel contrast Joan Ignaci Montero (1752-1779), el qual va contrastar el calze al 1759.

Molt possiblement siga aquest calze el que en juny de 1766 va regalar el susdit Felip Bertran a la parroquia del seu poble.

Bibliografia: Catàleg exposició Orfebreria religiosa a la Plana de l'arc, La Pobla Tornesa, 1996. N°12.

2.- CAPELLETA PORTÀTIL DE SANT MIQUEL

Talla en fusta policromada.

36x21x12 cm.

Darreries del segle XVII.

Bon estat de conservació.

La Serra d'en Galceran. Església parroquial de Sant Bartomeu.

Capelleta portàtil pertanyent a l'ermita de Sant Miquel, la funció de la qual era la de ser traslladada, d'un lloc a un altre, amb el fi d'arreplegar almoïna.

Sens dubte, cal vincular el naixement de l'ermita de Sant Miquel amb la tradició, ja des de principis del segle XVII, d'anar els serratins en romeria, el dia de la Invenció de la Santa Creu, a una ermita sota l'advocació de l'arcàngel, la qual hi era al terme de la Serratella. Romeria que segons sembla i per raons econòmiques, degué deixar de fer-se pels volts de 1664, puix "*com la vila estava molt pobra y de més a més lo camí és molt aspre*", llavors es demanà al bisbe fer la processó fins "*a la creu dita lo peyro de les ombries*", celebrant-se l'ofici i sermó en l'església parroquial.

Des d'aleshores i durant una trentena d'anys es degué fer la romeria fins al peiró de les ombries, essent en 1697 quan hom decideix bastir una ermita, en la partida de la Font d'en Palau, en honor i glòria de l'arcàngel Sant Miquel, demanant-li llicència al bisbe de la diòcesis Sever Tomàs Auther, en el qual la concedí el 3 d'octubre de 1697.

Segons sembla, les obres degueren començar aviat, se bé aquestes anirien molt poc a poc, puix fins a 1721 si bé mancaven ornaments, essent pels vols de 1732 quan podem dir que ja estaria totalment finalitzada.

Es tracta d'un ermita construïda en masoneria, amb pedres carreus en els ànguls de la façana i contraforts. Presenta portada allindada als peus, senzilla, amb data d'execució,- 1700-, finestres de devoció als costats i òcul a dalt. La coberta exterior és deteules àrabs a dues aigües. L'interior és d'una nau dividida en tres trams amb suports de murs i pilastres sobre les que recolzen arcs de mig punt en la nau i arc triomfal en el presbiteri que sostenen una volta de canó amb llunetes. Mostra ornamentació de sòcol ceràmic de trepa de començaments del s.XX, treballats per Remigi Soler.

Aquesta capelleta de Sant Miquel, de faccions populars i ritme compositiu un poc estereotipat i esquemàtic, arreplega, en la seua execució, característiques formals arcaïtzants que recorden les representacions pròpies de l'advocació del sant en temps baix medievals, assentades en les particulars propietats protectores del sant. La utilització de policromies, daurats i la talla ruda de figura i caixa recorden altres models escultòrics siscencistes propis de la imatgeria de l'època al país.

Ha estat recentment restaurada a València per l'obraor de Fina Martínez.

3.- SANT BERTOMEU.

Talla en fusta policromada.

130x47x27 cm.

Primera meitat del segle XVII

Bon estat de conservació.

La Serra d'en Galceran. Església parroquial de Sant Bertomeu.

Imatge de cos sencer, vesteix túnica llarga cenyida a la cintura que li cau fins als peus i pali, mostrant malgrat això els múscles esquerres descoberts. A la mà esquerra sosté un llibre tancat, mentre a la dreta, alçada, mostra el símbol del seu martiri. Als peus el dimoni, representat com a figura humana. Mancada de moviment, puix només el peu dret que s'avança mínimament el suggereix, si bé aquest contrasta en certa manera per la sòbria passivitat del rostre i la seua expressió serena. És obra que també es manté en part ancorada en la tradició de l'escultura medieval, encara que s'observa certa voluntat naturalista i expressiva resolta amb recursos plàstics de caràcter manierista, la qual cosa ens remet a situar esta obra cap al primer terç del segle XVII.

Donades les seues característiques, determinades per la seua disposició frontal, tot fa pensar que aquesta escultura formaria part d'un retaule, molt probablement el retaule major, el qual sabem es va realitzar cap a finals del segle XVI, principis del XVII, després de les obres d'abastiment de l'antic temple. Aquest retaule, en el següent segle i una vegada construïda l'església actual, beneïda el 22 d'agost de 1767, estaria reformat cap a 1769, possiblement per Vicent Candau, conservant-se encara algunes columnes.

Pel que fa a l'autoria, hom ha volgut, per una inscripció que hi ha al pedestal "Joannes de Solana rector me fecit", identificar al tal Solana com al possible autor, si bé aquesta fa referència al aleshores rector de la parròquia.

La peça ha estat restaurada a València en el 2002 per l'obra de Fina Martínez.

Bibliografia:

SANCHEZ ADELL, J., RODRÍGUEZ CULEBRAS, R. , OLUCHA MONTINS, F., *Castellón de la Plana y su provincia*, Castellón 1990,pág.167.

Catàleg exposició *Un home que no enganya. Sant Bartomeu a l'art castellonenc*, Borriol, 2002, nº2.

Informació treta de:

La Serra d'en Galceran. Una parròquia als segles XVII i XVIII.

Exposició organitzada per Comissió VII Jornades Culturals a la Plana de l'Arc.

Coordinació: Toni Segarra Adell, Juan Manuel Enrich Marín, David Montolio Toran, Ferran Olucha Montins.